

بازنویسی و توضیحات کتاب الابنیه عن الحقایق الادویه

مجری: دکتر محمدرضا شمس اردکانی گروه: حکمت، طب اسلامی و طب سنتی
سال شروع: ۱۳۷۹ سال پایان: ۱۳۹۰

چکیده

مقدمه

این کتاب از قدیمی‌ترین متون موجود به زبان فارسی در زمینه داروشناسی و یکی از مهم‌ترین منابع موجود درباره تکوین زبان فارسی، کتاب الابنیه عن حقایق الادویه، تألیف ابومنصور موفق‌الدین بن علی هروی است. این کتاب در زمینه معرفی خواص دارویی «مفردات پزشکی» و انواع مواد دارویی و کاربرد آن‌ها در پزشکی است. از زندگی مؤلف آن، ابومنصور هروی تقریباً هیچ آگاهی به‌جز آنچه در این کتاب اشاراتی بدان شده نداریم و این کتاب تنها منبع ما برای شناسایی مؤلف آن به حساب می‌آید. الابنیه عن الحقایق الادویه برای ما ایرانیان از دو نظر جالب و قابل بررسی است. یکی، از نظر داروشناسی و دیگری نقش این متن در تکوین زبان فارسی است.

روش‌شناسی

در ابتدای کار مقدمه‌ای بر مبانی طب سنتی ایران و ارکان آن به کتاب «الابنیه عن حقایق الادویه» اضافه شد که حدود ۶۰ صفحه بود و کار بازنویسی کتاب متجاوز از ۴۰۰ صفحه بود که ضمن روان‌تر کردن متن سعی شده است که اصل متن دست‌نخورده باقی بماند. ضمناً کل کتاب در یک CD گنجانده شد که قابلیت جستجو دارد و با وارد کردن یک تا پنج کلمه می‌توان موضوع موردنظر را جستجو کرد و قسمت موردنظر را ذخیره یا پرینت گرفت. ضمن آنکه کل کتاب را می‌توان از روی CD خواند.

یافته‌ها

کتابی که در پیش‌رو دارید مجموعه‌ای مختصر از مفردات پزشکی سنتی ایران بوده که توسط موفق‌الدین ابومنصور علی‌الهروی نگاشته شده و در طی سالیان گذشته باقیمانده تا آنکه توسط مشاوران احمد بهمنیار تصحیح شد.

در کتاب مذکور آن تصحیحاتی صورت گرفته و ضمائم چند که بر آن افزوده شده است. در مقدمه‌ای که توسط مرحوم بهمنیار در تصحیح اول آورده شده است اهمیت کتاب بر نویسنده آن بیش‌ازپیش معلوم می‌شود که به جهت اهمیت به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. همان‌طور که در منابع آمده است این کتاب در سال ۱۸۳۰ برای اولین بار توسط آقای زلیگمان اتریشی در وین از فارسی به لاتین ترجمه شده است. علاوه بر آن نسخه‌ای که آقای محبوبی اردکانی به قلم علی بن احمد طوسی اسدی به خط کوفی یا نسخ بازنویسی آن را به عهده داشته قدیمی‌ترین نسخه خطی فارسی است که تاکنون وجود دارد و در کتابخانه وین موجود است و البته می‌دانیم که برخلاف سایر کتب خطی کاتب فردی شاعر، ادیب و دانشمند بوده این امر تصحیح مرحوم بهمنیار را بسیار سهل کرده است اما این به آن معنی نیست که مطالعات دیگری بر روی کتاب لازم نیست. در کتاب حاضر علاوه بر تغییراتی چند در شکل لغات کتاب جهت اینکه با نثر امروزی مشابهت بیشتر

داشته باشد، ضمائی چند نیز به آن افزوده شده است؛ از جمله دشواری‌های کتاب که شامل لغات دشوار موجود در متن که لغاتی است که در طب سنتی متداول بوده و دانستن آن برای فهم بهتر متون الزامی است. در همین ضمیمه به اصطلاحات دشوارتر اشاره شده است که در متون پزشکی سنتی ایران رواج دارد. همچنین ضمیمه بیماری‌ها بوده که بیماری‌های موجود در طب سنتی را توضیح و احیاناً در صورت داشتن معادل در طب جدید آورده شده است. ضمیمه بعدی مربوط به گیاهان در طب سنتی و توضیح آن‌ها به همراه ضمیمه آخر است که معادل سایر اسامی علمی گیاهان در طب سنتی است و مکمل یکدیگر بوده که می‌توانند در جهت شناسایی بهتر گیاهان دارویی متداول در طب سنتی بسیار راه گشا باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

نظر به اهمیت کتاب الابنیه و علی‌رغم چاپ متن فارسی این کتاب به‌وسیله مرحومان بهمنیار و محبوبی اردکانی، این بار، کتاب نه از دید یک ادیب که از دید گروهی از داروشناسان مورد بررسی قرار گرفته است و این اثر نقش به‌سزایی در زمینه گسترش طب سنتی داشته و دارد.

کلیدواژه: الابنیه عن حقایق الادویه، ابومنصور هروی، داروشناسی، طب سنتی، پزشکی.